

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 45.

Marti 8. Noembre

1860.

O convorbire despre starea presenta.

Dela distriptulu cetatei de pétra.

4. Noembre 1860.

In un'a din dilele decurundu trecute cufundatu in cugetari atatu despre nescari lucruri private a le mele catu si despre energi'a patriotiloru, cari s'au luptatu in senatulu imperialu spre a readuce institutiunile cele vechi ale tieriei, me 'ntalniu cu unu amicu vechiu, cu unu compossessoru de ai nostri, si dupa pretramiterea salutariloru indatinate, eu mi aprinseiu o cigara, eara amicul meu in vresta de mai multi craciuni ca mine preferi a'si implé ciubuculu, spre a-mi dá si prin acésta de scire, ca d'insulu si acum e strinsu conservativu, eara noi in continuarea vorbirei dupa in schimbarea unoru idei despre starea nóstra economica si daun'a cumplita ce ni'o facura lupii si farii in vite din lips'a armelor, din care cauza de va merge totu asia, nu vomu mai avé ce viude spre a puté platí atate dari grele, am trecut si la terenulu politicu si 'i pseiu amicului meu vreo cateva intrebari de feliulu acesta, la care si capetaiu respunsu in modulu urmatoriu:—

Intr. Ce ti-se pare vecine! de diet'a carea va se-o tienemu?

Resp. Acést'a am doritu-o din totu sufletulu meu mai de multu timpu incóce

Intr. D'apoi ce socoti vecine, cum? in ce forma va fi alegerea de deputati acuma la aceea dieta?

Resp. Dar ne vomu aduná cu totii eara la Siomeuta cá inainte de an. 1848.

Intr. Ei vecine! cam anevoie cu totii, fiindca dreptulu de alegere póte se fia restrinsu, legatu de ce-va censu? apoi fostii nobili donatari si scoleptari cate de o sessiune nu voru fi avendu atata pamentu cá contributiunea se póta corespunde censului?

Resp. Contributiune platimu noi si acum in urm'a catastrului mai multa decatu ne este venitululu curatu din mosia, si de se va introduce asupra capului nostru cá fosti nobili inca si unu censu restringatoriu pentru alegerea deputatiloru, carea cu atata setea o dorimu, atunci a peritu pentru noi dreptatea — (istórica) — de pe pamentu, atunci s'ar face domni fostii coloni, pe cari noi in 1848 i-amu eliberatu cu votulu nostru din iobagia, ca-cii ei posedu sessiuni dela 20 pene la 100 de jugere, eara a nóstra mosióra impartita dela doue trei sute de ani incóce intre frati, abia face in 12 parcelle unu jugeru la obalta, — si asia dara noi perdiendu tóte privilegiile se perdemu acuma inca si dreptulu de alegere si de a fi alesi de deputati numai pentru acea ca de ce n'avemu cu doua séu trei ori mai multu pamentu, séu de ce e posesiunea nóstra de clas'a a treia si nu de cea de antaia? pentru carea ar' fi de platitu mai multa dare; acésta, d'icu, nu se póte nici de cum de mai esista dreptate! Nu. Or dóra numai pamentulu celu multu ne póte insufflá credintia si loialitate catra tronulu domnitoriu si iubire catra patria? séu capulu nostru pentru care platimu o dare atata de grea cá si contributiua a loru 6—10 jugere de pamentu a locuitoriloru din alte tieri, se nu aiba pretiulu unuia mosie catu de mare; in asemenea casu noi si fratii nostri nobili din alte comitate, precum si secuii pe cari inca asemenea sórte i-a ajunsu, am fi mai reu con-

siderati decatu proletarii, caci noi (afara de taps'a capului) dupa mosiele nstre cele cate de unu jgeru, dca avem si cate o casa pe ele totu atatea dile facemu la drumu peste anu, si totu atata contributia platimu pe capu, catu si cei cu posesiunile si mosiele cele cate de o suta su o mie de jugere, si in tr'a nstra nu se vede a fi de lipsa si cu scopu acum indata a sterge legile cele vechi si buue despre alegerea deputatiloru si a fabric su a imrmut altele mai necorespondietorie dela alte tri, ci numai a intinde bunatatea legiloru avute si asupra eliberatiloru coloni, c si ei impreuna cu noi daca su economi de sene statatori se pta lu parte la alegere fora privire si cercare la acea care si cata contributiune platesce pentru mosi'a sa! nu, Domnulu meu! majoritatea locuitoriloru trei acesteia nu doresce introducerea unui censu restringatoriu, prin care pe viitoriu s'ar mediloci earasi radicarea unei aristocratii periculse asupra clasei poporului, candu abia ne-a scapatu indurarea lui Dumnezeu de ea. (Pene nu sciu candu.)

Intr. Da despre alegerea deregatoriloru ce cugeti?

Resp. Ideea alegerei e frte frumsa si folositoria, ca asupra deregatoriloru celoru netrebnic si sugatori nu trebuie se procededi cu periclitarea propria, ci dupa trei ani nu ti-lu mai alegi eara;—dara de alt'a parte acea inca e adeveratu, ca unde deregatorii se alegu numai cate pe trei ani, precum au fostu si la noi inainte de 1848, acolo oficiulu pte lesne patim, pentruca in asemenea casu deregatoriulu remane ingrijatu de viitoriulu seu si se straduiesce a implini mai multu voi'a aceloru cari leau alesu, ca se-lu alga din nou, decatu a se ingrij de strius'a implinire a ordinaratiuniloru mai nalte, si la clas'a poporului ne-educatu servece ocaziunea alegerei a uneori si de modra de demoralizare, de rece scimu ca adeseori cei avuti cu vreunu buclanu de vinarsu, su vre-o bute de vinu s'au alesu de ce au doritu, candu altii mai seraci, da mai apti, au remasu afara.—Mie in se'mi e totu atata, numai catu deregatorii se fia patrioti apti pentru oficiuri si cunoscatori deplinu ai limbelor patriei, supunendu-se si unuia esamenu despre cunoscintia limbelor, caci atestatele date de catra superiori insusi necunoscatori de limbele patriei nu

sunt de ajunsu; apoi noi din partene pentru distriputulu Chioarului avem barbatii nostri de romani apti pentru ori si care postu, si cunoscatori de legile cele vechi si de cele nne, de tte limbele patriei, si patrioti bun, loiali, de si unii dora au fostu inferati — dupa relatiiuni sinistre — in cartea ngra.

Dar' se'ti amestecu in respnsu si o alta impregiurare. Uite frate, ca unii oligarchi, carii ar' vr earasi se imbuce tte dela toti, ne ignorza cu totulu, si dcu, ca noi n'avemu meni; apoi mergu si colo susu ne descriu c pe nisce Cameeadali, pentruca se'si traga tte beneficiile la sine. Ce e aici de facotu frate? Eata ce. Natiunea nstra cu nobili cu totu redica unu VETO, la spatele carui stan unu milionu si 300 mii suflete, c despre noi mai multu se nu cutedie a judeca nime fora de noi, cu atatu mai pucinu a lucra in numele si pentru dreptulu nostru. Noi avem barbatii pentru orice postu dela cancelariu pene la dulau, si credemu, ca barbatii nostrii cu fersa loru activitate voru fi mai presusu decatu alti Domnisiri, carii figurza numai cu numele si galele. Se ne intrebe vercine si i vomu da respnsulu. Dar' n'are se ne intrebe nime pentru partea de dreptu, ce ni se cade nna, ci noi se ne tienemu cu mana de feru de ceea, ce ne compete ca natiune asemenea indreptatita. —

Intr. Si ce socti in carea limba omu vorbi in adunarea marcala in Siomcut'a mare, si in carea voru vorbi deputatii la dieta? Si in care se voru face legile?

Resp. Noi in Siomcuta mare vomu vorbi in intielesulu d i p l o m e i imperatesci din 20. Octob. a. c. in limb'a nstra romana, intr'aceea vomu duce protoclele si tte corespondintiele cu comitatele si districtele din Ardealu; asiderea credu, ca si in celelalte comitate si districte unde-su curati romani or vorbi totu romanesce; in cele mestecate va vorbi fiacare in limb'a sa, eara protoclele si tte corespondintiele se voru duce numai in limb'a majoritatei, asemenea si la dieta voru vorbi fiacare in limb'a sa, eara articulii dietali voru esi in tte limbele patriei su in limb'a latina decretata de oficisa cum a mai fostu, caci fraternitatea nationala, daca acsta esista intru adeveru, nu va erta mai multu neci unguriloru neci sasiloru a vena suprematia limbelor sale asupra limbei nstre romane,

si neci nu avem de a portá grija de acea, pene candu in fruntea inteligintiei magiare voru stá barbati de cei drepti, carii vedu, ca véculu alu XIX. nu se mai póte sperié de terentette ca conducatori intielepti; eara noua din parte-ne nu ne-a plesnitu neci odata prin creri de a cugetá la vre o suprematia ori si in ce privintia asupra fratiloru colocutori; apoi e si lesne a duce in totu loculu protocóle si corespondintie in fiecare limba a patriei unde su acomodatii patrioti in deregatoria, caci despre acestia se supune ca si la unu gradu medilociu al culturai si al silintiei sale trebe se conósca limbele patriei.

Intr. Domniata vecine mi se pare ca vorbesci de tóte ca de fapte compliute, dara cunosce-ai acuma graniti'a Chioarului nostru, si dorire-si se se restatornicésca acea tocma precum a fostu?

Resp. Ce e bunu din vechime voiescu a-lu pastrá, ce e reu a-lu reformá, prin urmare o arondare noua acolo unde e de lipsa credu, ca va fi de toti dorita, si acésta mai anumitu in conitate, precum al Dobocoi, Clusului etc. etc., dintre cari unele abia avéu o latime de o pipa de duhanu pe lenga o lungime de 3—4 diile de calatoria, apoi carligate si intortocate unulu pe dupa capetulu ce-luialaltu. --

(Va urmá.)

Auraria maiore, in 30. Octobre 1860.

Domnule Redactoru!

Preutimea districtului Bistrei, intre muntii apuseni ai Transilvaniei, a determinatu in sinodulu eparchialu, tienuu adi aici, si tramite cu acésta la fondulu Gazetei 155 fr., si la fondulu nationalu pentru ajutorarea tenerimei studiöse romane 200 fr., in suma 355 fr., citeste trei sute cincidieci si oinei florini val. aust, rugandu-te, se benevoliesci ai despune la locurile cuvinite. Inse acésta suma disa preotimea nu o da dela sene, nece se crede cu acésta a fi scapata de cea mai santa, si mai intetitoria detorintia pentru totu romanulu, a contribui, si inca din resputeri, spre aretatele scopuri, ei din contra ea, preotimea, si fiacarele din membrii ei, avendu inaintea ochiloru esemplulu datu de confra-

tele seu, parochulu si onorariulu protopopu din Abrudu Alessandru Tobias cu una suta florini, la disele fonduri — cum cetimu in Fóiea pentru minte etc. Nr. 39 a. c. — s'au dechiaratu, ca nu voru lipsi dopa starile sale individuali a concurge si la fundarea, si perpetuarea prea pretiosei nóstre Gazete, si si la ajutorarea tenerimei studiöse. — Confraatele parochu Tobias cu adeveratu a intrecutu cu generósa sapt'a sa pre multi, inca si din ranguri mai inalte, si totusi sta cu manele deschise, si pe venitoriu catra institutele flantropice si nationali, dupa mesura, cu carea cerulu i a binecuventatu starea familiare ajungundu a si vedé pre celi cinci prunci bine crescuti, si asiediati in cariera fericierei proprie, si a faceriloru de bine si pentru altii, si nu mai pucinu din privintia starei materiale, ca in etatea sa cea inaintate cu numerulu aniloru, se bucura de o sanetate deplina, aflanduse si intr'o stare de averi, din carele póte sacrificá spre binele de comunu, cá ori carele altu romanu; dara Domniasa mai astépta, si pe dereptate, ésemple de mariumitate dela unii, precum si insusi a datu la altii. — Mai incolo

Ce se atinge de fondulu Gazetei, fiam ertatu a spune cele esperiate, adeca ea pre catu de placuta sentire se face prin publiculu romanu al muntiloru nostri pentru infiintierea acelu fondu, si anumitu prin sapt'a acea — in Nr. 34 an. c. Fóiea pentru minte — candu in Clusiu unu teneru advocatu, séu precum scimu, numai abia intratu in cariera advocatorésca, si altulu numai concipistu de advocatura, subscrisera la fondulu Gazetei cate 50 fr., pre atata publiculu nostru nu se póte impaea cu liberalitatea altoru, din alti Nrii ai Fóiei, carii cá barbati din fruntea natiunei in respectu spiritualu si materialu dederu cu multu mai pucinu, ma celi mai multi, numai diecimea de cea ce dedusera prelaudatii teneri. Eu nu sciu, óre provine asemine pucinetate din despretiura Gazetei nóstre, si din nepasarea catra venitorulu ei? séu de unde? — Au dóra ca credu unii cá aceli, ca la fundarea unei Fóiei publice, si inca carea Dsale pretenduse le ésa de 2 si 3 ori pe septemana, sunt de ajunsu cateva sututie séu 2, 3 mii florini si si acestia se se adune in die.i de ani.

Ei Domnitoru! nu sciti, ca o mana de aristocrati galicieni, séu se fia si întréga casta loro, abia

facura plaoulu, si acum le stau gata 30,000 fiorini pentru editiunea unui organu publ., firesce ca in interesulu castei loro (Wanderer Nr. 240 a. c.) Apoi una Gazeta, din carea singura traseramu cunoastintie din sfera politica, seu mai bine dicundu, spiritulu de viétia politica, unu poporu ce trei milliune romani (in Austria) nu merita altu entusiasmu? Ce am sci noi din cesti 20 ani trecuti, si ce avemu de a face in venitoriu? de nu era Gazeta se ne destepte, se ne înderepte, seu dóra de acum inainte e mai pucina necessitate ei? candu a venitulu tempulu, ca pe fatia si fora retienere, se ne póta representá interesele nationalitatei nóstre romane, despre cari, nu de multu erá crima, a vorbi ori scrie in publica. Si apoi de asigurarea unui organu cá acestu, a carui pretiuire, si reverentia a ajunsu si pene la celi ultimi din poporulu romanu, cari adeseori ti stau inainte cu întrebarea: „ce mai scrie gazeta?“ (adeca pentru noi, si in folosulu nostru) fruntasii romaniloru se se mantuie cu cativa fiorinuti, cu cati se scapa de cate unu cersitoriu molestu pe unu tempu órecare? — Domniule sale póte nu citescu, seu candu citescu, nu reflecta in sene, despre sacrificiele cele de mii, si dieci de mii fiorini, ma inca si galbini. cari vedemu, ca le facu altii in interesulu culturei si al propasirei conationaliloru sei, si cá se le folosésca in tota privintia. Dara s'au auditu dicundu unii din cet'a domniiloru sale: romani sunt multi, si daca voru da toti si numai cate pucinu, totusi se voru aduná sume frumóse; inse earte-me dumnealoru, ca eu su de parere, ca daca capeteniele natiunei dau pucinu, datiele celoru ordinari voru cantá a se chiama o. o. — Si ce voru dice strainii, candu voru vedé asemine oblatiuncule (mai bine le amu numi aruncaturele, cá cele ce le facemu in discurile orbiloru de lenga cale). Si totusi, fratiloru, pe noi singuri cade dispretiulu carelu aratamu cu astfelu de nepasare. Inimiciei se voru bucurá, eara ne-inimiciei ne voru conduré, dicundu: romanii inca nu su insullati de spiritulu tempului, carele cere sacrificie, respundietorie planuriloru celoru gigantice, cari le apusu acum inaintea tuturoru natiuniloru, ce un si voru perirea sa. Apoi cine representéza natiunile si su respundietori pentru ele? — au nu capeteniele loro? — Eata pa-

rerile mele in privintia culegerei fondului Gazetei de Transilvania, indreptele, cine le afla smintite. —

(Va urmá.)

O lupta pentru dreptate.

Protocolulu luat in adunantia sinodala din 19. Decembre 1859, tienuta la uciulu de josu in traptulu Lapusiului.

(Urmare din Nr. trec.)

Suplicá proieptata se compusa: a doua di se ceti in sinodu si se trecú la protocolu precum urmeaza:

Illme e Rssme D. Eppe!

Alu nostru prédulce parinte!

Cumpasindu catu de grosi nuori amenintatori cu fortune grele se areta pe orizonulu fericirei, prosperitatei si al sustienerei scólei nóstre distript. din Lapusiulu ung., radicata cu spese si cu sudori necrutiate, — ranele sufletulu nostru sunt cu multu mai grele decatu se le potemu pe acele ale descoperi; dara lacrimile ne cargu cá riulu Somesiului vediendu-ne in asia nemarginita mesura amenintati.

Pentru acea cu cea mai profunda supunere fiésca ve rogamu cá spre impedecarea reulu poroitu asupra nóstra se grabiti a medilocí dela cele mai inalte locuri vindecare si anumitu:

1. Cá scóla acea se si capete denumire nu mai confesionala cu nume „scóla gr. cat. distript. din Lapusiu m.

2. Cá docentii cari se voru dotá din contri. butia nóstra se fia nascuti romani si de lege gr. cat. cunoscatiori de limb'a romana, unгурésca si cea germana perfecte.

3. Cá studiele se se propuna in limb'a romana si ungara, éra limb'a germana se se propuna cá studiu obligatu. — ca astfelu invetiacei deprinsi in tóte trei limbele, cari voru vré si voru avé modru se póta pasi in clasa gimnasiale la Baia mare, Clusiu, Blasiu, ori Satumare seu Sziget unde lear' fi indemana.

4. Cá unulu dintre profesori totudeuna se

fia preotulu localu gr. cat din Lapusiulu ung., cá cu atatu mai lesne si mai de siguru se se póta sustiené moralitatea între scolari, si cu atata mai virtosu se capete radímu si védia legea gr. cat., si cá cu atata mai lesne s. unire cu beseric'a cea rom. cat. se fie in onóre. —

5. Cá rom. catolicii déca vreau a avé unu docente de ritulu sén in scóla nóstra, care ínse se scie perfecte romanesce, se faca antaiu unu fondu de ajunsu pentru dotarea aceluia, la care se'i dee o plata catu voru vré de mare, dara dela noi nece unu fileriu se nu pretinda, precum neci noi inca nu pretindemu dela d'insii; ma inca si unde am avutu dreptu, si unde au conferitu romanii, si de acolo suntemu eschisi, cum se intempá mai in própsetu cu gimnasiulu inferióre din Szilágy-Somlyó (?) fora desdaunare, — eara noi, déca fratii rom. c. contribuenti nu ar fi indestuliti cu propunerea nóstra, suntemu si gata ai desdauná in catu au contribuitu.

6. Cá acestoru lacrimi si altora pe viitoriu se se pupa ver-o stabila, si cá poporulu gr. catol. inca se se póta bucurá de asemine drepturi in fapta cu r. cat. dupa bun'a nóstra opiniune — fora a goní scopuri separatistice — sprimama dorulu celu mai ferbinte al tuturoru romaniloru de ritulu gr. cat. si mai alesu al celoru, cari se ocupa cu organizarea scóleleru poporane, ca ve rogamu cá se ve indurati a staruí la Maiestatea Sa c. r. apostolica: cá pentru trebile scolare ale poporului gr. c. lenga in. c. r. locutiintia se se denumésca si unu consiliariu scolariu romanu greco-catolicu, — si in fine

7. a mediloci, cá trebile administrative a le scólei distriptidele din Lapusiulu ung. acolo in locu se se concreda unui comitetu, la care se iee parte unu deregatoriu din sinulu c. r. preture, protopopulu. unu preotu din c. r. c. doi mireni si unu docente, cá pe acésta cale se se póta castigá increderea poporului contributoriu. — Semnatu in Suciulu de josu — ut supra in praemissis.

Ioane Dragomiru, protopopu tractuálu.

Nicolau Papu sen., parochu in Lapusiulu rom.

Ioanu Madanu, parochulu din Magureni si administratori Cufoiei.

Gavrilu Bosia, parochu in Larga.

Ioane Iuga, parochu gr. c. in Dobricu.

Laurentiu Caba, parochu in Lapusiulu ung.
Elia Popescu, parochu unitu in Suciulu de giosu.

Iosifu Lemeny in celu de susu si actuariu.
Ioanu Martonu, parochulu Rohiei si administ. Poieni.

Andrei Manu, parochu.

Andrei Budu, cooperatoru in Boiereni.

Nic. Papu ion, parochu in Grosi.

Persónele ecclesiastice:

Din Lapusiulu rom.

Ioanu Popu, jude si curatoru.

Gregoriu Pascha „

Georgie Tulicia, cantoru.

Gavrile Giurgiu „

Teodoru Muresianu, fetu.

Alexiu Pascha „

Din Lapusiulu ung.

Iacobu Manu, curatoru in Cufoia.

Ioanu Mascanu, curatoru prim.

Ioanu Bodea, cantoru.

Iacobu Székely, ecclesiarcu.

Teodoru Bodea, docente.

Din L. Dobricu.

Pavelu Ocea, curatoru prim.

Ioanu Picu, cantoru

Ioanu Iuga, fetu.

Din Suciulu de josu.

Mateiu Nechita, curatoru prim.

Iacobu Bota, cantoru.

Damianu Cocisia, fetu.

Din Suciulu de susu.

Filipu Burzo, jude si curatoru.

Ioanu Hiesiu, cantoru.

Papu Flore, fetu in Rohia.

Pet. Giurgiu, jude si curatoru in Botizpoiana.

Ioanu Papu, curatoru in Boiereni.

Toma Pertza, jude si curatoru in Libotinu.

Nechita Papu, fetu in Mascha

Mihaiu Papu, curatoru prim.

Mihaiu Bozga, inspectoru scolare in Grosi.

Ioana Bozga, jude si curatoru.

Arsentiu Boca, cantoru in Larga.

Subscriitoriulu numeloru:

Iosifu Lemény m. p.

Punctele petitiunei

strabuniloru nostri din an. 1791, pe care o asternura episcopii Ioane Bobu si Gerasimu Adamoviciu Imperatului Leopoldu II.

... Natiunea romana se apropia preaplecata e umilita la tronulu Maiestatei Vóstre (Leopoldu II), e cu tóta cuceri'a si supunerea cere si se róga pentru urmatoriele:

1. Ca numiturile urtlióse si plene de batjocura, cum suferiti (tolerati), admisi (admissi), intre staturi nereputati (inter status non reputati), e altele ca acestea, cari ca nisce macule straine fara dreptu e dreptate s'au asiptu natiunei romane, acum se se redice cu totul, si ca injurie nemeritate publice se se retraga e se se sterga; apoi asia prin grati'a Mai. Vóstre sacratisime reinviat'a natiune romana se se reasiedie in usulu tuturoru drepturiloru civili e patriotice.

2. Natiunei rogatorie se i se redé intre natiunile patriotice acelasi locu, care l'a tienutu, precum areta documentulu adusu dela 1437, din archi-v'a conventulu adormirei matrii domnulu de Clusiu-monosturu.

3. Clerulu acestei natiuni tienenduse de ritulu orientale, fara distíntiune, déca este unitu séu neunitu intru tóte cu beseric'a apuséna, cum si nobilimea e poporulu atatu la urbi catu si la sate se fia consideratu e traptatu chiaru cu tipulu cum este clerulu e poporulu natiuniloru, cari sunt cuprinse in stsem'a uniunei, e se ioe parte din aceleasi folose.

4. In comitate, scaune, distripte e in site comunitati, cu ocasiunea alegerei deregatoriloru e deputațiloru la dieta, cum si candu se facu restauratiuni la dicasteriele de curte e provinciari, se se faca drépta consideratiune si la ensii, cari ar fi a se aplecare din acésta natiune in numeru proportiunatu.

5. Acele comitate, scaune, distripte e comunitati, in cari romanii intreco pe celelalte natiuni cu numerulu, se-si aiba si numirea dela romanii, ér' intru cari intreco alte natiuni cu numerulu, se aiba numirea dela acelea, séu se póte numele mestecatungaro-romanu, saso romane, séu stergunduse cu totulu numirea luata dela o natiune vre alt'a, se-si pastredie numai acelu nume de comitatu e

scaunu or distriptu, pe care l'au avutu pene acum dela riuri séu cetati, si toti locuitorii Principatulu fara nici o distíntiune de natiune séu relegiune se fia dechiarati a avere scutintie e folose ecari dupa starea e conditiunea loru, si se fia detori a portare dupa mesur'a puteriloru aceleasi sarcini s. a s. a. —

Imperatulu Leopoldu prin rescriptulu seu din 18. Maiu 1791 tramite cererile romaniloru la dieta, ca acésta luandu de base si cinosura dispusetiunea art. 6 din an. 1744 se desbata cererile romaniloru cu deamanuntulu, si se propuna midilóce corespondiatóre, spre a se puté impartasi si romanii prin sanctionarea de lege publica de beneficiile civilizatiunii si a liberului esercitiu relegiosu, cum se se provéda de traiulu vietii preotiloru si cum se se inaintedie cultur'a poporulu de josu.

Pucinu dupa aceea se dede la Maiestate o alta cecere a clerulu inuitu, in care se cere, ca redicanduse numitur'a de suferitu, dupa diplomele dela Leopoldu se se impartasiéasca din aceleasi drepturi e folose.

Si acésta prin rescriptulu din 28. Iuniu 1791, se tramise dietei, ca totu pe basea memoratulu art. se se faca destulu rogatoriloru, ca caus'a plangeriloru se incetedie.

Afara de aceste doue rogamenti se mai dede si a trei'a in numele tuturoru romaniloru, in care se cere, ca romanii se se aplece la deregatoriile publice dupa proportiunea numerulu; dar' acésta instantia in urm'a propusetiunei cancelariei se puse la o parte.

Dupa desbaterea petiunei in dieta e rederegerea proieptulu de articlu, dar' inainte de a se decidere caus'a definitive: episcopulu neunitu G. Adamovici s'a rogatu de curte, ca se lu recunósca de deputatu a tóta natiunea; dar' la acésta i se respunse, ca amendoi episcopii se considera numai de rogatori privati, ear' nu de deputati (unu lucru preafirescu, cum pótea d'insulu se cera aceasta recunoscere dela Imperatulu e dela guberniu, candu dela natiune n'avea nici o imputerire!); pucinu dupa aceea totu in caus'a nationale amendoi episcopii bagara la curte unu memoriale, la care li se respunse seriosu, ca d'insii fara legitimiatiunea misiunii sale in obversulu resolutiunii regesci au traptatu despre causele natiunei in numele a tóta natiunea, despre

cari numit'a natiune nici nu scie nimica, afara de aceea au cutediatu nu numai a atacare staturile e ordinele cu expresiuni necuvenintiose, dar' a velicarea chiaru si legile e resolutiunile regesci; deci pe lenga ce li se impune responsaveritatea despre tineria in lenesce a poporului romanu se asecunredia, ca Malestatea Sa va portà de grije, ca romanii se castige totu aceea, ce este amesuratu legiloru fara prejudeciulu celorualte natiuni e relegiuni.

Intr'aceea prin miscarea romaniloru cele trei natiuni unite se legara si mai strinsu intre sine asupra comunelui periclu, ce le amenintià recunoscerea nationalitatei romane; deci lucrara cu poteri unite ungurii cu sasii: sasulu Eder refutà petitiunea romaniloru cu sofismele cele mai malitiöse, de alta parte ungurii parte lingusira, parte spariara pe episcopulu Bobu intr'atatu, catu acesta temenduse, cá se nu incuru not'a nefidelitatei, cerendu pentru romani drepturi, cari nu consuna cu constitutiunea tieriei, ba-su cintate chiaru spre resturnarea ei dupa art. dela 1744, dechiara in mediloculu dietei, ca petitiunea data in numele romaniloru e facuta numai de nisce turburatori: foetus quorundam inquietorum ingeniorum.

Atatu dupa basea, pe care avea a se radimare dupa resolutiunea imperatésca desbaterea causei romane in dieta, ad. art. 6 dela 1744, catu si dupa aci memoratele precedentie, lesne se potea prevedé, ce resultatu va se aiba caus'a romaniloru, cea cu atata energia inceputa.

Diet'a nu respunse deadreptulu la puntele petitiunei romaniloru, ci aceleasi le reduce la armatoriele patru momente, cari le desbatú e le resolví, adeca:

1. Cum s'ar poté concedere romaniloru beneficiulu cetatianiei.
2. Cum li s'ar admitere liberulu exercitiu de religiune.
3. Cum s'ar poté prevedere despre cuvenintios'a intretentiune a amendone clerurile.
4. Ce medilóce ar fi de a se luare spre miscarea e cu tempu inaintarea culturai plebei romane rudiori.

Prin representatiunea cea lunga a dietei in fiantia la punctulu 1. se respunde cu art. dela 1744; la alu 2. cu art. 60 din an. 1791, prin care pentru

legea neunita se determina, ca acésta se aiba exercitiu liberu, ad. ce atata insemnéza, se fia cum a mai fostu — tolerata; la punctulu 3 e 4 se manganaiara cu speranti'a in operatele deputatiuniloru remnicolari, cari nu s'au mai facutu nici odata. — In urma in respectulu iobagiloru anca se face o lege (art. 26.) de emigratiune. — (Va armá.)

Unu respunsu la: Cei de facutu?

Basatu pe diplom'a imperatésca din 20. Octobre a. c. si pe scrisórite de mana a le Mai. Sale catra c. Re ch b e r g u privitóre la Ardealu si Baratu, precum si cele privitóre la Ungaria catra bar. de V a y, romanulu pe terenulu legalitatei incepú a lucrá:

a) Elu grabesce prin reprezentantii comunali a se aduná in tóte comunele romane si multiamesce In. Imperatu pentru pronunsiarea principiului de egalitate perfecta intre natiuni si confesiuni; apoi decretéza limb'a romana atatu la autistia catu si la notariatu de limba oficiale in tóta manipulara negótiiloru comunali, in scrisu; totudeodata mai decretéza, pe temeiulu legalu, ca orce mandate si ordine in limbi straine neintielese nu le mai póte implini.

Comunele mestecate facu asemenea si si dechiaréza limb'a de coindreptatita pe calea legala.

b) Orce abatere dela determinatiunile acele imperatesci s'ar incercá de cineva — suptu verce steametu — fora colucrarea si invoirea romaniloru, o dechiara preventivu de nula.

c) Romanulu dechiara, ca 'si iubesce patri'a, limb'a, beseric'a si datinele ereditate dela strabuni, precum si perfect'a egalitate de drepturi politice cu celelalte natiuni colocuitoare garantate prin cuvintele imperatesci intru atata, in catu e gal'a pentru buna starea si aperarea acestora a'si jertfi tóte, jene si viétia; amiciloru dreptatii si ai scumpeloru acestoru odóra le va fi amicu, neamiciloru neamicu; si de neamici vomu privi pe toti aceia, cari pe suptu ascunsu se voru silí a ne angustá aceste odóra or prin sila or prin metechne; si in seclulu civilisatiunei moderne, candu tóte se lucra pe facia de toti si pentru toti, ei dechiaramu de eschisivi si anti-constitutional — protestandu, ca de noi fora noi se nu decida nime.

d) O copia dinu protocolulu luat se tramite la protopopiatu cu rogare de a se inaintá la o re-

presentatiune a natiunii si prin ea la locurile competente, cu pleniputintia generala, candidandu cate 6 barbati mireni pentru reprezentantia.

e) Protopopiatele facu asemenea si inaintéza si actele comunelor si ale sale la respectivele consistórie spre acelasu scopu.

f) Consistórele facu asemenea si 'si alegu cate doi barbati, ecclesiastici séu si mireni, dintre barbatií cei mai apti si practici si cei mai devotati biuelui comunu, carii cu capii loru si cu 6 insi dintre cei candidati de comune cu voturi mai multe, intrunili cá reprezentantia esita din voia natiunii, stórcé in numele natiunii declarate in modu legalu si constitutionalu nestirbat'a valóre a dreptului coegalu redímata pe suveranele cuvinte imperatesci ce pretindu: „Schimbári afundu faiatóre in constitutiunea de mai nainte.“

g) Acésta reprezentantia a natiunii 'si va pre-tinde recunóscerea scopuriloru sale legale si leiale pentru tronul si patria dela inaltulu gubernu, si flinndusi misiunea de contielegere cu celelalte natiuni incetéza. —

h) Totu romanulu contribue prin antistii loru denariulu veduvei, care se va luá in scrisu dupa catimea sa, ca se remana in arhivele respective de documentu la posteritate, si sumele se voru inaintá pe lunga cuietantie la respectivele consistórie romane, care voru emite representatiunei natiionali din candu in candu sumele cerute pentru portarea speselor pe lunga cuietantie, si voru dá socotéla in publicu spre sciinti'a natiunii.

8 fericiri — politice-nazionali. —

Dati se le imbraciosiamu, ca'su loiale, tronului, ca'su patriotice constitutionale, ca'su cu buna intentiune, si au de scopu a edificá o concordia milenaria intre consóciele natiuni colocuito-re. Astfelu ajutandune ne va ajutá si Dumnedieu!!!

Red.

Oile si caprele.

(Banatu 30. Sept. 1860.)

O turma numerosa de oi, capre pucine,

Aprópe doue vécuri se afla supt'unu Capu *)

Si caprele trufasie allara ca-i mai bine

— Avendu-si calausulu pre celu mai mare çiapu
Pre oi se mi-le smulga de supt'alu loru berbece,
Pen' dorulu dupa densulu le-a amortí, va trece.

Violenele de capre cu çiapulu loru celu mare

Bagara prin oitie mai numai arieti,

Si'n turme separate la çiaپی le 'ncredintiara,

Cá mândru graiu de capra acnu se mi-ti inveti,

Cá cele moscenite si tie infrite

Se niti; — se ajuti pre capre, se ajunga mai marite! —

Pre-acésta cale multe din oile amagite

Uitandu-si ale sale — cu totul seau capritu.

Dar si din celelalte mai multe-su ametite.

Si tóte sunt supuse si-asculta nesmintitu.

Si ele cá mai multe dau brendia, zeru si lapte,

Si lana multo mai multa. Si ee-au prin este fapte?

Dreptate minnata! pasiunea cea mai buna

Se da singuru la capre, si singuru l'ai loru feti.

Si daca-ar vrea vreo óie macar' nóptea pre luna

Se pasca din aceea, indata s'ar arieti**),

Cari sunt ingrijitorii, cá óiea se slabésca,

Alérga beat'a óie, — u'o lasa cá se pasca.

Seraca óie blanda! tu esci numai de hula

Prin bun'a ta purtare si marele-ti folosu;

Ca-ti facu dreptate 'n urma cá leulu din fablula

Acele capre smerde cu sufletu reutaciosu.

Si ele dicu ca-su bune, ca facu numai dreptate;

Se mira de ce óiea nu 'ncéta cu vaitate!

(Va urmá.)

*) Adeca de 2 vécuri — ca impreunate — se afla suptu acelasu Capu.

**) Dupa provincialism. banat. ariete se numesce nu numai berbecele celu de prasila — caci ceialalti de zahana, suria au numele genericu „berbece“ — ci si çiapulu mai teneru; adeca iedulu séu vetuiulu se face ariete, precum mielulu se face nótenu.